

VERSLAG VAN DE
ALBEDA LEERSTOEL

Arbeidsverhoudingen bij
de overheid
2011

Prof. mr. R. Bekker
Prof. mr. L.C.J. Sprengers
Leiden, 1 maart 2012

Inleiding

Sinds november 2002 is de Albeda Leerstoel ondergebracht bij de universiteit Leiden. De leerstoel wordt sinds die tijd bekleed door twee hoogleraren: Mr. L.C.J. (Loe) Sprengers die zich vooral bezig houdt met de arbeidsverhoudingen bij de overheid en mr. R. (Roel) Bekker die in december 2007, na het vertrek van hoogleraar Alex Brenninkmeijer, is benoemd tot bijzonder hoogleraar en zich met name richt op de vernieuwing van arbeidsverhoudingen en politiek-ambtelijke verhoudingen, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan hoe de overheid als werkgever binnen de politiek-ambtelijke context kan opereren.

Beide hoogleraren hebben een eigen onderzoeksgebied en geven van daaruit invulling aan de leeropdracht van de leerstoel. Met name op het terrein van de platformfunctie van de Albeda Leerstoel hebben beide hoogleraren diverse gezamenlijke activiteiten verricht.

Dit verslag geeft inzicht in de activiteiten die in 2011 door beide hoogleraren gezamenlijk en afzonderlijk zijn verricht in het kader van de Albeda Leerstoel.

1. Verslag Prof. mr. L.C.J. Sprengers

Arbeidsverhoudingen bij de overheid

Bij de bestudering van de arbeidsverhoudingen bij de overheid besteed ik aandacht aan de ontwikkelingen in de arbeidsverhoudingen bij de overheid in relatie tot de ontwikkelingen in de marktsector. Onderwerpen van studie zijn de collectieve arbeidsvoorwaardenvorming, het medezeggenschapsrecht, omgaan met conflicten in het collectief overleg en ontwikkelingen in de individuele rechtspositie.

Voorts is onderwerp van onderzoek de specifieke ontwikkelingen binnen de arbeidsverhoudingen bij de overheid, zoals het sectorenmodel, het overeenstemmingsvereiste, de advies –en arbitrageregeling, de verhouding tussen de rol van de overheid als werkgever en wetgever, het primaat van de politiek en de ambtelijke status.

Ik heb bij de invulling van de leeropdracht de navolgende doelen gesteld:

- a. door onderzoek de ontwikkelingen binnen de arbeidsverhoudingen bij de overheid te bestuderen in vergelijking met de ontwikkelingen in de marktsector en bestudering van de verschillende deelgebieden die kenmerkend zijn voor de arbeidsverhoudingen bij de overheid;
- b. door onderwijsactiviteiten de kennis over de arbeidsverhoudingen bij de overheid te verbreden;
- c. samen met de collegehoogleraar invulling geven aan de platformfunctie vanuit de Albeda Leerstoel voor degenen die vanuit de wetenschap, het beleid en de praktijk betrokken zijn bij de arbeidsverhoudingen bij de overheid. (zie daarover hoofdstuk 3 van dit verslag).

Ad a: Onderzoek

Activiteiten Prof.mr. L.C.J.Sprengers voor jaarverslag 2011

Publicaties

Boeken

- Hfst. 14 Een loonmaatregel en het recht op collectief onderhandelen in de overheidssector, opgenomen in Liber Amicorum voor prof. dr Antoine Jacobs, W. Plessen, H. van Drongelen, F. Hendrickx, Sociaal recht: tussen behoud en vernieuwing, Zutphen 2011, uitgeverij Paris, ISBN 978-94-90962-17-3, p. 219-234.
- Samen met G.A. Stouthart, Report on the Netherlands t.b.v. XVIIIth International Congress of Comparative Law Washington DC July 25 –august1, 2011, opgenomen in Monika Schlachter (red.) The Prohibition of Age Discrimination in Labour Relations, Institut für Arbeitsrecht und Arbeitsbeziehungen in der Europäischen Gemeinschaft (IAAEG), band 28, Uitgever Nomos, ISBN 978-3-8329-5901-2, p. 357-371.
- Samen met E.N. Franx-Schaap, L.I. Hofstee, P.Th. Sick en L.C.J.Sprengers, Samenloop: op zijn beloop laten of de knoop ontrafelen?, hfst. 8 in A.Ph.C.M. Jaspers en M.F. Baltussen (red.) , De toekomst van het cao-recht, VvA nr. 39, p. 151-173, Kluwer Deventer 2011, ISBN 978 90 13 09843 3.

- Normalisatie rechtspositie ambtenaren: van lappendeken naar gespreid bedje? p. 162-170 en Het cao-overleg in de sectoren p. 176-185, opgenomen in Staat van de ambtelijke dienst - hoe staan de ambtenaren er anno 2011 voor? , CAOP november 2011, Publicatiereeks Overheid & Arbeid nr. 29, ISBN 978-90-75256-00-0.
- Vereenzelvigen met Duk, opgenomen in S.F. Sagel (red.) Vrienden door Duk en dun, p. 89-103, Deventer, Kluwer, 2011, ISBN 978 90 13 09990 4.

Artikelen

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren: ambtenaar krijgt een arbeidsovereenkomst, maar blijft ambtenaar, TRA 2011/35, p. 13-19.

Een loonmaatregel en het recht op collectief onderhandelen in de overheidssector, TAR 2011-6, p. 317-330.

Medezeggenschapsrecht juli 2010-juli 2011: van Novio tot Organon, TRA 2011/101, p. 20-25.

Annotaties

- Hof Amsterdam 12 juli 2010, LJN BN6852, Bestuurder kan zich niet verschuilen achter opgelegde bezuinigingsdoelstellingen, TRA 2011/7, p. 25-26.
- Hof Amsterdam 9 november 2010, LJN B03380, TRA 2011/41, p. 32-33.
- Commissie van Beroep HBO 8 april 2010, uitspraak 104324, Op het raakvlak van flexibiliteit en zekerheid opgenomen in Snel en rechtvaardig: de Commissie van Beroep in het onderwijs, Liber Amicorum bij afscheid prof. mr. L.H. van den Heuvel als voorzitter Commissie van Beroep Stichting Onderwijsgeschillen, p. 83-88, ISBN 978-90-817231-1-4.
- Hof Amsterdam 20 januari 2011, LJN BP 3004, TRA 2011/72, p. 23-25.
- Rb. Zwolle-Lelystad (Ktr) 7 juli 2011, LJN BRO756, TRA 2011/104, p. 28-30.

Digitaal

Bijdragen aan digitale databank Kennisbank Rechtspositie Ambtenaren, uitgave Reed Elsevier, waarvan ik tevens redactielid ben.

Inleidingen

Onder meer:

- Presentatie resultaten werkgroep cao recht op bijeenkomst Vereniging voor Arbeidsrecht 31 maart 2011.
- CAO-recht Ministerie van BZK.
- Inleiding op 13 december in Polen over het Nederlands overlegmodel in de publieke sector tijdens een bijeenkomst van de European Public Administration Network (EUPAN).

Redacties

Ik ben lid van de redactie van de Kluwer-boekenreeks Monografieën Sociaal Recht en lid van de deelredactie Medezeggenschapsrecht Tijdschrift voor recht en arbeid (TRA). In 2009 ben ik toegetreden tot de redactie van een in 2010 operationeel geworden Kennisbank Ambtenarenrecht. Voorts ben ik lid van de Adviesraad van het vakblad OR Informatie.

Overige onderzoeksactiviteiten

- Ik heb als lid deelgenomen aan de werkgroep CAO-recht van de Vereniging voor Arbeidsrecht.
- Ik heb zitting gehad in een promotiecommissie bij de Universiteit Leiden.
- Ik ben lid geweest van een commissie die een onderzoek gedaan heeft naar de toekomst van de commissies van beroep in het onderwijs. Het rapport is in februari 2012 verschenen.

Ad. b: Onderwijs

Zie voor het keuzevak arbeidsverhoudingen bij de overheid het verslag van gezamenlijke activiteiten van dit jaarverslag.

Overige onderwijsactiviteiten

- Bijdrage aan het keuzevak over reorganisaties van afdeling Sociaal Recht voor bachelorstudenten.
- Bijdrage aan het vak 'procederen in het ondernemingsrecht' in het kader van de Masteropleiding ondernemingsrecht.
- In 2011 heb ik in het kader van het mastervak Collectief Arbeidsrecht colleges verzorgd aan de Universiteit van Tilburg.
- Verscheidene PAO cursussen bij Universiteit Leiden, waaronder inleiding ambtenarenrecht en actualiteiten ambtenarenrecht. Onder dezelfde naam heb ik ook een PAO bij de Universiteit Maastricht gegeven.
- Voor het overige ben ik betrokken geweest bij studiedagen gericht op advocaten georganiseerd vanuit verschillende organisaties.
- Ik ben voorzitter van de Fase-scriptieprijs die is ingesteld door de vakgroep sociaal recht van Universiteit van Tilburg.

Verder

- Ik ben voorzitter geworden van de Commissie van Beroep bij de Stichting Onderwijsgeschillen.

2. Verslag Prof. mr. R. Bekker

Activiteiten

2011 was het derde volledige jaar als hoogleraar op de Albeda Leerstoel. Ook dat jaar stond sterk in het teken van publicaties (met name “Staat van de ambtelijke dienst”), speeches, artikelen, colleges en een aantal andersoortige bijeenkomsten waar ik als hoogleraar bij betrokken was.

In 2011 vormden de Albedagesprekken, de openbare Lunchcolleges en het jaarlijkse openbare Congres van de Albeda Leerstoel belangrijke evenementen. Op alle kijk ik met veel voldoening terug. Ik heb de indruk dat we met deze gesprekken er in slagen om een goed ingevoerde groep goed te betrekken bij en te interesseren voor de onderwerpen die relevant zijn als het gaat om arbeidsverhoudingen in de publieke sector.

Tenslotte wil ik niet onvermeld laten de colleges van het Keuzevak Arbeidsverhoudingen bij de overheid. Zowel de voorbereiding als het daadwerkelijk geven daarvan is de moeite waard.

De ‘agenda arbeidsverhoudingen’

Ik denk dat we kunnen zeggen dat we invloed hebben gehad (en hebben) op de agenda, als het gaat om de arbeidsverhoudingen in de publieke sector. In werkprogramma’s van bijvoorbeeld het ministerie van BZK komen de punten die wij hebben aangedragen goed naar voren. Bovendien worden we door BZK, CAOP maar ook anderen (werkgevers, vakbonden, instituten, experts, toonaangevende bladen) goed betrokken als er iets aan de orde is waarvan men weet dat wij er mee bezig zijn of meningen over hebben. Wat positief werkt is dat we een goede aanzet hebben weten te maken voor in ieder geval onze eigen agenda c.q. prioriteiten, wat enige richting aan het werk geeft.

Verbinding met Bestuurskunde Leiden

Met prof. Steunenberg heb ik goed overleg over het versterken van de verbinding met Bestuurskunde. Met mijn specifieke invalshoek van politiek-bestuurlijke verhoudingen participeer ik in de Masters Bestuurskunde en word ik regelmatig gevraagd voor gastcolleges Bestuurskunde, zowel in Leiden als elders.

Inhoudelijke prioriteiten

We zijn consequent gebleven ten aanzien van onze prioriteiten, en hebben geprobeerd om inderdaad de belangrijkste onderwerpen (ambtenarenstatus, arbeidsproductiviteit, leeftijdsbewust personeelsbeleid, arbeidsvoorwaardenvorming, flexibiliteit, arbeidsmarkt, professionaliteit) goed op de agenda te krijgen en te zorgen dat we een stap verder komen.

Participatie in bestuurskunde enerzijds en in de Masters anderzijds vind ik een prioriteit in het academische domein.

Ik ben er van overtuigd dat we in de komende jaren, als het gaat om arbeidsverhoudingen, geheel nieuwe en onverwachte ontwikkelingen mee zullen maken die het extra nodig maken dat we daar als leerstoel bovenop zitten en ons steentje bijdragen.

Publicaties en activiteiten prof. mr. R. Bekker

- Jaarverslag Albeda Leerstoel 2011.
 - Haalt de overheid 2050? In: Het eigene van de overheid, CAOP, Den Haag 2011.
 - Over heckrunderen, politici en ambtenaren, Bestuurskunde 2011, jaargang 20, nummer 1, pag. 62 e.v.
 - Somberheid en weemoed maken de overheid niet beter, Openbaar bestuur, december 2011, pag. 12 e.v.
 - De staat van de ambtelijke dienst. In: Staat van de ambtelijke dienst, CAOP, november 2011, pag. 8 e.v.
 - De arbeidsmarkt en de ambtenaren: enkele beleidsobservaties. In: Staat van de ambtelijke dienst, CAOP, november 2011, pag. 76 e.v.
 - Politiek-ambtelijke verhoudingen. In: Staat van de ambtelijke dienst, CAOP, november 2011, pag. 187 e.v. (samen met prof. mr. dr. R. Nieuwenkamp).
 - Columns in Management en consulting.
-
- Colleges Arbeidsverhoudingen bij de overheid, Juridische faculteit Bachelors keuzevak.
 - Colleges Political administrative relations, Engelstalige Masters Bestuurskunde.
 - Diverse spreekbeurten en gastcolleges (10-15).
 - Diverse promotiecommissies.
 - Inleiding bij het afscheid van staatsraad R.J. Hoekstra.
 - Afronding van het rapport kennisinfrastructuur.
 - Begeleiding van een vijftal doctoraalscripties.
 - Voorbereiding publicatie "Staat van de ambtelijke dienst".

3. Verslag gezamenlijke activiteiten

a. Keuzevak Arbeidsverhoudingen bij de overheid

In het curriculum aan de faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Leiden is als keuzevak een vak opgenomen onder de titel 'Arbeidsverhoudingen bij de overheid'. Dit keuzevak staat open voor bachelorstudenten in het 2^e of 3^e jaar. De meeste studenten zijn afkomstig uit de juridische faculteit.

In een reeks van tien colleges wordt in het vak ingegaan op uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met de arbeidsverhoudingen bij de overheid. Onder meer komen aan de orde: het sectorenmodel en het cao-overleg bij de overheid, de medezeggenschap bij de overheid, het collectief actierecht, de individuele rechtsbescherming, mediation, verhoudingen tussen politiek en ambtenaren, integriteit en vrijheid van meningsuiting. Dit keuzevak wordt door Loe Sprengers gecoördineerd en beide hoogleraren verzorgen de colleges. In 2011 nam verder mevr. mr. dr. Lydia Schut van het ministerie van BZK een college voor haar rekening.

Het aantal studenten bedroeg 24. Aandachtspunt is hoe we in de overall-uitstraling van het keuzevak en in de tien colleges voldoende lijn houden. De positionering van het keuzevak is daarbij enigszins lastig maar geeft ook kansen. Lastig is dat het vak in de periferie van de juridische faculteit zit maar wel overwegend juridische studenten (van overigens zeer uiteenlopende leeftijd en ervaring) trekt die wellicht nog niet allemaal toe zijn aan de extra moeilijkheid die voortkomt uit een behoorlijke portie bestuurskunde en politicologie. Kansrijk is dat we een unieke positie hebben om een verbinding te maken tussen recht en (bestuurlijke) werkelijkheid. De Albeda Leerstoel is in die zin een unieke aanvulling, in casu van het sociaal recht dat daardoor ook verder tot ontwikkeling kan komen.

b. Platformfunctie Albeda Leerstoel

Albedagesprekken 2011

In de drie Albedagesprekken van 2011 is ervoor gekozen om meer inzicht te krijgen in de praktijk rondom thema's die als uitkomst van de gesprekken in 2010 hoog op de agenda van de toekomst van de arbeidsverhoudingen bij de overheid zijn geplaatst. In de gesprekken is ingegaan op verschillende thema's aan de hand van een concreet voorbeeld. Direct betrokkenen vertelden vanuit hun eigen ervaring over de ontwikkelingen in een bepaald thema binnen hun organisatie.

De thema's van de drie besloten bijeenkomsten waren:

- Collectief arbeidsvoorwaardenoverleg – wat brengt de toekomst
- Gevolgen van de bezuinigingen op de arbeidsverhoudingen
- Binden en boeien van talent (ontwikkeld samen met de Ien Dales Leerstoel)

“Het eigene van de overheid”

In 2010 is de voorbereiding voor het project “Het eigene van de overheid” gestart met een publicatie die de basis vormde voor besloten en openbaar debat in 2011 en is afgesloten met een slotpublicatie. Het project is een samenwerkingsverband tussen CAOP, Albeda Leerstoel en Ien Dales Leerstoel en richt zich op de rol van de overheid nu en in de toekomst en wat die rol betekent voor het werken bij de overheid. In december 2011 is het tweede deel van de publicatie verschenen. Hierin wordt aangegeven welke thema's als onderdeel van de leerstoelprogrammering een vervolg kunnen krijgen in 2012.

Openbare lunchcolleges 2011

In 2011 is voor het eerst een reeks zeer succesvolle openbare lunchcolleges gehouden waarbij de actualiteit een belangrijke rol speelde. Er is aandacht besteed aan de thema's:

- Twitter, facebook, wikileaks: spannende tijden voor de overheid.
- De nullijn als voorbeeld: gevolgen van nieuw wetsvoorstel voor cao-overleg bij de overheid.
- Het Ierse drama: lessen voor overheidsbeleid en de rol van ambtenaren.

- Publieke sector Canada, met een inleiding van Wayne Wouters, Secretary to the Cabinet, Canada.

Albeda jaarcongres 6 december 2011

Overkoepelend thema van het jaarcongres was: “Staat van de ambtelijke dienst” (STAD). Het eerste exemplaar van STAD is aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Piet Hein Donner en aan prof Loe Sprengers bij wijze van liber amicorum vanwege zijn vertrek bij de leerstoel per 1 januari 2012. STAD is een initiatief van de Albeda Leerstoel, de Ien Dales Leerstoel en de leerstoel Comparative public sector and civil service reform. Het doel is jaarlijks te komen tot een gezaghebbende publicatie waarvan de meerwaarde zit in onafhankelijke analyses en observaties.

Albeda scriptieprijs 2011

Tijdens het congres van 6 december 2011 is de jaarlijkse Albeda Scriptieprijs uitgereikt, dit keer aan Tanachia Ashikali voor haar scriptie over de invloed van diversiteitsmanagement op het werkgerelateerd gedrag van werknemers en de rol van leidinggevenden in de publieke sector. Ze heeft dit thema vanuit verschillende perspectieven bekeken en voorzichtige conclusies getrokken ten aanzien van de effectiviteit van het beleid. De scriptieprijs belooft studenten uit het hoger en wetenschappelijk onderwijs voor het onderzoeken van vraagstukken op het gebied van arbeidsverhoudingen bij de overheid.

===